

УДК 72.013

І. В. Коротун,*к.а. доцент каф.**Будівництва та архітектури Чернівецького
національного університету ім. Ю. Федьковича*

АРХІТЕКТУРНІ ОБ'ЄКТИ І АНСАМБЛІ – КАТАЛІЗАТОРИ УРБАНІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Анотація: у статті аналізується містобудівна структуро-утворююча роль об'єктів та архітектурних ансамблів.

Ключові слова: архітектурний ансамбль, простір, розвиток, міська забудова.

Розвиток архітектури – безперервний процес. В різні періоди розвитку провідна роль у ньому переходила до різних держав та їх столиць. Ансамблі Давнього Вавилону являють собою цитаделі – зародки громадського центру міста. Значні за розмірами будинки, що не гармоніювали з людським ростом, об'єднувались в єдиний ансамбль площею. Вавілонські ансамблі, як і ансамблі давнього Єгипту залишались відокремленими від міста, ховаючись від нього за високою стіною цитаделі, або розташовуючись на насипних пагорбах. У період античності архітектурний ансамбль (Агора, Акрополь) стає невід'ємною складовою міської забудови. Центром політичного та культурного життя римського міста являвся форум – місце для народних зібрань, урочистих процесій та церемоній, відправи правосуддя, місце знаходження найбільш значущого храму. Ансамблі громадських центрів періоду античності в період середньовіччя перетворюються на укріплені дитинці. Прототипом багатьох європейських архітектурних ансамблів періоду середньовіччя являються укріплені монастирі-цитаделі Візантії. Храмова споруда, що являється композиційним і духовним центром архітектурного ансамблю, розміщена в центрі архітектурної композиції. За вимогами культових церемоній, її оточує вільний простір, який по периметру замикається келійними корпусами, стіни яких за зовнішнім контуром співпадають з оборонними мурами. Концептуальною основою композиційної побудови історичних архітектурних ансамблів є ієрархічна підпорядкованість об'єктів архітектури відповідно до функціонального призначення і виникаючою, у зв'язку такою ієрархією, новою просторовою структурою міст, вузловими елементами якої стають об'єкти – доміанти. Планувальна схема архітектурного ансамблю візантійського укріпленого монастиря стала прототипом громадських центрів „вільних міст”: Ринкова площа з будинком Ратуші, Кафедрального собору, торговими

приміщеннями - діловим і громадським центром міста (незалежно від величини та чисельності населення) з політичним самоврегулюванням. Силуети багатьох історичних міст із головними архітектурними домінантами – культовими спорудами сформувалися у період 11-13 століття, який прийнято називати бюргерським. Поширення (починаючи з 13 століття) на території Східної і Північної Європи магдебурзького права сприяло впровадженню в плановий розвиток міського організму архітипового планувального елемента - ринкової площі з будинком Ратуші – символом бюргерського міста, та собору. Храм (в окремих випадках, при наявності декількох концесій, – храми) – центр духовної і культурної діяльності; Ратуша – центр громадського управління, адміністрація; наземний простір площі – торгівля. Три основні громадські функції, властиві міській життєдіяльності того часу, формують громадські центри міст до дійсного часу. У період середньовіччя Європа утворила своєрідну модель архітектурно-просторової композиції міста з багаторівневою системою сприйняття, емоційно-естетично насиченим архітектурним середовищем. Семантика (знаковість) архітектурної мови надає можливість за допомогою зовнішніх ознак та орієнтирів визначити особливості укладу конкретного міста, рівень і спосіб життя, віросповідання і т.д. і кожного городянина. Як правило, центром композицій Ринкових площ являється міська Ратуша (в окремих випадках у центрі площі розміщався собор). Периметр площі замикається щільною стрічковою забудовою з переважною житловою функцією. Планувальна схема міста складається з центральної ринкової площі, прилеглих до неї кварталів житлової забудови та оборонних мурів. Приклади організації Ринкової площі великих і малих європейських міст демонструють традиції формування громадського центру міста, керованого положеннями Магдебурзького права, що існувала протягом тривалого періоду від 13 до 19 століття нашої ери. Випрацьовується стійкі до змін морфотипи, наприклад, споруд Ратуші, які проіснували від періоду середньовіччя по 20 століття. Зодчество періоду Італійського Ренесансу з'явилося природним продовженням емпірики створення міського середовища. Ренесансний період генерує планувальну схему ідеального укріпленого міста, в якому поєднуються функціональні вимоги раціонально організованого містобудівного комплексу та оборони.

У період абсолютизму, кінець 16 століття, відбувається сегрегація культових та політичних центрів. У європейській архітектурі поширюється будівництво архітектурних ансамблів політичних резиденцій. з поєднанням житлових, адміністративних та обслуговуючих функцій та значних рекреаційних територій. Королівські, царські резиденції (на період будівництва) розташовуються поза зоною житлової міської забудови. Ці

ансамблі, як центри тяжіння, з часом або зростаються з міською тканиною (житловою забудовою), або утворюють нові міста.

Типологія архітектурних об'єктів та планувальна структура міст до початку 19 століття пов'язані з ідеями бароко і класичними композиціями, що являлись продовженням ренесансних ідеалів в архітектурі.

Еволюційні зміни у розвитку архітектури, що відбулись в кінці 18 та протягом 19 століть, та у 20 столітті пов'язані з глибокими соціально - політичними змінами у суспільстві, переходом від феодалізму до капіталізму, та виникнення нового містобудівного явища – грюндерської архітектури з головною ознакою – вулицями-коридорами, які компонувались за принципами ансамблевості, та виконували субдомінантну роль по відношенню до «вузлових» архітектурних ансамблів.

Отже, архітектурні ансамблі протягом усього процесу розвитку являли собою найбільш потужні, з усіх створених людиною, твори мистецтва. Об'єкти – „магніти” масового відвідування, або, за висловленням О.Е. Гутнова «території високої функціональної активності [1]» виступають в якості каталізаторів урбаністичного розвитку. До цих об'єктів належать споруди, комплекси та ансамблі громадського призначення: адміністративні будинки, магазини та центри, заклади культури, спортивні комплекси та ін. На сучасному періоді розвитку найбільш ефективними являються ансамблі з інтегрованими функціями, які набувають значення громадських центрів. Насамперед це містобудівні ансамблі, що у столицях різних країн світу отримали англійську приставку «сіті». Архітектурні ансамблі являються вузлами містобудівної структури, місцями поживленої економічної і адміністративної діяльності і дозвілля городян. Архітектурні ансамблі являються зародком міста, або нового району міста, в процесі подальшого розвитку навколо ансамблів швидко наростає тканина житлової забудови. У подальшому просторова організація структури архітектурної забудови передбачає наявність складу обов'язкових характеристик: шляхи, межі, райони і орієнтири [2], за допомогою яких відбувається просторове формоутворення архітектурної забудови. Складність архітектурної форми, художня виразність образу не повинні розчинятися логічності структурної побудови. Структурна побудова та художня форма повинні бути засновані за об'єднуючими принципами, що мають здатність подолати протиріччя факторів, які впливають на утворення архітектурного образу, забезпечити цілісність та просторову виразність архітектури.

Література

1. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства. Стройиздат -М., 1984- 256с.

2. Мейтленд Б. Пешеходные торговые – общественные пространства: Пер. с англ. А.Р. Анисимова; под ред. И.Р. Федосеевой, – М.: Стройиздат, 1989. - 159с.

3. Коротун І.В. Принципи архітектурно – планувальної організації ансамблевої забудови. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд.. арх.. К.: 2006.

Аннотация

Анализируется градообразующая роль архитектурных ансамблей.

Ключевые слова: архитектурный ансамбль, катализатор, городская застройка.

Abstract

It is Conducted analysis dug architectural ensembles in progress town construction

Key words: Architecturalensemble, catalyst, town construction.

УДК 727.3

О. А. Крыжантовская
*аспирант кафедры архитектуры
зданий и сооружений ОДАБА*

ИСТОКИ АРХИТЕКТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ОДЕССЕ В ПЕРИОД С 1837 ПО 1917 ГОД

Аннотация: статья посвящена зарождению архитектурно-художественного образования в Одессе. Рассматриваются особенности обоих видов образования в контексте исторического развития города. Автор показывает, что в зависимости от общественных потребностей, тот или иной вид образования занимает главную роль.

Ключевые слова: чертежная мастерская, проектировщики, архитектурно-строительный, школа черчения и рисования, художественно-живописное отделение, чертежно-строительное отделение.

Одесса один из немногих городов Украины построенный по заранее разработанному плану, утвержденному в 1794 году, вместе с указом Екатериной II об основании города. В действительности это была лишь схема, в последствии, уточненная и доработанная автором Ф.П. Деволаном.

В течении первого десятилетия в городе строятся больше тысячи зданий и сооружений. Городские власти, уделяя особое внимание внешнему виду Одессы, приглашают архитекторов и конструкторов из Италии, Испании и Франции, таких как: С. Вентури, Том де Томон, А. Монферран, Франциск и Джованни Фраполли, А. Дигби, Ф. Боффо, Д. Торичели, Луи Цезарь Отто, К. Даллакка, Ф. Моранди и других.